

Ассоциация финно-угорских университетов

NH Collegium Fenno-Ugricum

И. Г. ИВАНОВ

Словарь лингвистических терминов
на марийском
языке для общеобразовательных школ

Сыктывкар – Ижевск – Йошкар-Ола –
Саранск – Бадачоньтомай
2011

Terminologia scholaris * Школьная терминология

Главный редактор серии
Янош Пустаи

Redigit
János Pusztay

Редакционный совет:

М. С. Федина, Л. П. Федорова, Э. В. Гусева, А. В. Родняков

Ассоциация финно-угорских университетов

NH Collegium Fenno-Ugricum

И. Г. ИВАНОВ

Кыдалаш школлан йылме термин мутер

Сыктывкар – Ижевск – Йошкар-Ола –

Саранск – Бадачоньтомай

2011

Научный редактор:

Мустаев Е. Н., к-т, филол. наук, профессор кафедры общего и финно-угорского языкознания Института финно-угроведения ГОУВПО «Марийский государственный университет»

Одобрено термино-орфографической комиссией ГОУВПО «Марийский государственный университет» (протокол заседания № 8 от 20.04.2011 г.).

Издание CD-варианта материала профинансировано Венгерской национальной организацией Всемирного конгресса финно-угорских народов.

Подготовка и издание словарей были осуществлены при финансовой поддержке Совместной программы Совета Европы и Европейского Союза для Российской Федерации «Национальные меньшинства в России: развитие языков, культуры, СМИ и гражданского общества». Мнения, высказанные в данном документе, не могут быть использованы как официальное мнение Совета Европы или Европейского Союза.

Иванов И. Г.

**Словарь лингвистических терминов на марийском языке
для общеобразовательных школ**

Кыдалаш школлаш йылме термин мутер

Ответственный за выпуск *А. В. Родняков*
Обложка и макет *С. П. Назаркин, Е. И. Синяева*

Подписано в печать 25.05.2011
Формат 84 × 108 1/32. Усл. печ. л. 3,78
Заказ № 747. Тираж 300 экз.

Отпечатано в типографии Издательства Мордовского университета
430005, г. Саранск, ул. Советская, 24

HU ISSN 2061-5647
ISBN 978-963-9876-49-1

© Ассоциация финно-угорских университетов, 2011
© NH Collegium Fenno-Ugricum, 2011
© Иванов И. Г., Остапов Н. В., 2011

Предисловие главного редактора

Одна из главнейших целей Европейского Союза – сохранять языковое и культурное разнообразие Европы. Эта цель может быть достигнута только в сотрудничестве с многонациональными государствами.

Языки могут сохраниться и развиваться только в случае, если ими пользуются дома, школе и во всех жизненных сферах.

Программа NH – CFU (Collegium Fenno-Ugricum) Terminologia scholaris * Школьная терминология разработана с целью возвращения финно-угорских языков РФ в школьный обиход.

Для этого нужно было создать терминологию всех школьных предметов, как пользуясь результатами терминообразования 1920-30-х годов, так и создавая новые термины.

В результате реализации проекта «Создание терминологических словарей на национальных языках для общеобразовательных школ в регионах проживания финно-угорских народов Российской Федерации» в рамках совместной программы Совета Европы и Европейского Союза для Российской Федерации – «Национальные меньшинства в России: развитие языков, культуры, СМИ и гражданского общества» была выработана терминология по литературе, языку, истории, обществознанию, математике, химии, физике, биологии, информатике, географии на пяти финно-угорских языках РФ (коми, марийский, удмуртский, мокшанский и эрзянский).

Терминологические словари были одобрены термино-орфографическими комиссиями данных финно-угорских республик.

Главный редактор выражает свою искреннюю благодарность за поддержку проекта Совету Европы и Министерству регионального развития РФ, главному координатору проекта Марине Фединой (Сыктывкарский государственный университет), сокоординатору и издателю Алексею Роднякову (Мордовский государственный университет), Венгерской национальной организации Всемирного конгресса финно-угорских народов, и прежде всего всем авторам.

Badacsonytomaj, NH-CFU, 1-го марта 2011 г.
Янош Пустай (Pusztay János)

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
А		
Аббревиаций	Аббревиация	Аббревиатурым ыштыме йӧн, мут кӱчыкемдымаш.
Аббревиатур	Аббревиатура	Икмыняр мут гыч кӱчыкемден ыштыме шомак.
Абзац, угорно	Абзац	У корно дене возаш тӱналме годым шола могырым кодымо вер; кок абзац кокласе текст.
Агглютинаций	Агглютинация	Мутым ыштыме йӧн, тыгай годым мутвож деке шкет значениян суффикс-влак поче-поче ушалтыт.
Адаптаций	Адаптация	Йылмым начар палыше-влаклан, йот йылмым тунемаш тӱналме годым текстым куштылемдымаш.
Аклыме наречий	Наречия качественные	Действийым але палым могай улмышт могырым аклен ончыктышо наречий.
Алфавит, тиштер	Алфавит	Буква-влакым посна радам шот дене шынден ончыктымаш, алфавитыште нунын кажныштын шке верышт уло, тудым вашталташ ок лий.
Амал наречий	Наречия причины	Действийым могай амал дене ышталтмыжым ончыктышо наречий.
Антоним	Антонимы	Ваштарешла значениян мут-влак, нуно ик ойлымаш ужашыш пурат.
Архаизм, тоштымут	Архаизм	Тоштемше мут.
Ассимиляций, йӱккелыштарал-тмаш	Ассимиляция	Йыгыре шогышо йӱк-влакын икте-весеышлан келыштаралтмашышт. Ассимиляций марий йылмыште сонйӱк-влак коклаште веле лиеш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Аффрикат	Аффриката	Түкнен-ишалт ышталше йўк, түкнен ышталтше да лончан йўк-влакын пырля каласалтмышт. Марий литератур йылмыште тыгай йўк кокыт веле: <i>т'ш</i> – <i>ч</i> , <i>тс</i> – <i>ц</i> .
Б		
Билингвизм, кокийымылык	Билингвизм	Кок йылмым палымаш, кутырымаште нуным когыныштымат кучылтмаш.
Буква, тиште	Буква	Возымаште йўкым ончыкташ кучылтмо знак, тиште.
В		
Ваштарешле ушем мут	Союзы противительные	Ваштарешла улшо, ойыртемалтше, икте-весыштлан келшен толдымо кылым ончыктышо ушем мут.
Вер наречий	Наречия места	Действийын лийме вержым ончыктышо наречий.
Вереш	Падеж обстоятельственный	Действийын кушан лиймыжым ончыктышо вочмык.
Верышке	Падеж направительный	Действийын кушко виктаралтмыжым ончыктышо вочмык.
Верыште	Падеж местный	Предметын кушто улмыжым, действийын кушто лиймыжым ончыктышо вочмык.
Виктем	Управление	Ушалтмаш кылын видше, кунам виктарыше мут виктарыме мутым посна вочмыкыш шындаш йодеш, тудо тўн мутын значенийже гычак лектеш.
Вияш залог	Залог действительный	Залог, кунам субъект ден объект ойыртемалтыт. Тиде глаголын тугай формыжо, кушто куснышо глагол дене ончыктымо действий кусартыш вочмык (винительный падеж) дене каласалтше объект ўмбак вигак вонча. <i>Йоча книгаг лудеш.</i>

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Вияш ой	Прямая речь	Енын ойжым вашталтыде каласымаш, тудым авторын мутшо дене умылтарен ешарат.
Вияш ын	Значение прямое	Мутын тўн значенийже.
Возыктышан йылме	Язык письменный	1) возыктышыжо улман йылме; 2) йылмын возымо формыжо.
Вончештарыме ын, вончештарыме значений	Значение перносное	Мутын угыч шочшо значенийже, тудо тўн ын гыч лектеш да иктаж-мо шотышто икгайрак улмыштлан кўра вес арверлан кусаралтеш.
Вончыктарымаш (мутым)	Перенос	Мутым, кўрлын, ик корно гыч весыш вончыктарымаш.
Вочмык вашталтыш, падеж дене вашталтмаш	Склонение	Лўм мутын вочмык дене вашталтмыже.
Вочмык, падеж	Падеж	Ик мутын весе деке кылжым ончыктышо лўм мут категорий.
Вуйшоныш	Мышление	Умылымаш, шонкалымаш, шонышкылдыш (умозаключение) гоч йырысе тўням почын ончыктымаш.
Г		
Глагол, койыш мут	Глагол	Тўн ойлымаш ужаш, тудо мо лиймым, действийым, тудын могай улмыжым, состоянийым, койышым, т.м. ончыкта, ойлончышто утларакшым сказуемый лиеш.
Глаголын жапше	Время глагола	Грамматике категорий, тудо йылмын йўнжў дене действийын кунам лиймыжым ойлымо жап дене танастарен ончыкта.
Глаголын раш палыдыме формыжо, инфинитив	Инфинитив	Глаголын тўн формыжо. <i>Мом ышташ? Мом ыштыман? Мом ыштышаи?</i> йодыш-влаклан вашмутым пуышо глагол-влак. Нуно действийым лўмдат гына, лицам, чотым, жапым, тайыкым огыт ончыкто.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Грамматике значений, грамматике ын	Значение грамматическое	Мутым вашталтыше морфемын значенийже, тудо грамматикыште мутын могай сомылым шуктымжым ончыкта, лексике значенийым ешара.
Грамматике категорий	Категория грамматическая	Ик сынанрак грамматике ынан мут-влак. Тыге, посна вочмык-влакын значенийышт вочмык категорийыш ушнат. Посна жап-влакын формышт жап категорийым ыштат.
Грамматике ын	Грамматическое значение	Ойлончышто мутын вес мутла дене кузе кылдалтмыштым ончыктышо значений, тудо шомакын мом ончыктымжлан (лексике значенийжлан) ешартыш ын семын лиш, мутын молан да кузе кучылталтмышым ончыкта.
Грамматике, йылмылончыш	Грамматика	Йылмын чоналтмышым шымлыше шанче.
Графике	Графика	Возымаште йӱкым буква дене ончыктымашым тунемше шанче.

Д

Деепричастий	Деепричастие	Глаголын посна формыжо, ешартыш действийын кузе да кунам лиймышым ончыкта. Марий йылмыште кузе лиймым ончыктышо деепричастий ок вашталт.
Деепричастиян савыртыш	Деепричастный оборот	Деепричастий да тудын дене кылдалт шогышо мут влак.
Диалект	Диалект	Чумыр калык йылмын ик ужашыже, тудым посна кундемаште илыше ен-влак кутырымаштышт кучылтыт.
Диалектизм, диалект мут	Диалектизм	Посна кундемлаште (диалектыште) гына кучылталтше мут.

<i>Марий термин</i>	<i>Рус термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Диалог, ойвашталтыш Дробан чот мут	Диалог Числительное дробное	Кок енын ваш мутланамышт. Тичмаш предметын але чотын ужашыжым ончыктышо чот мут.
Е		
Ешартык	Дополнение	Ойлончын ешарыме йыжынже, предметым (объектым) ончыкта да савырыме вочмык-влакын йодышышлан вашмутым пуа.
Ешартыклум	Приложение	Предметлан вес лумым ешарен ончыктышо рашемдык (определений). Тудо лум мут дене каласалтеш да марий йылмыште эре лумдыш вочмыкышто шога.
Ешарыме член (йыжын) Жап наречий	Второстепенный член предложения Наречия времени	Ойлончын грамматике негызышкыже пурыдымо мут. Действийын лийме жапшым ончыктышо наречий.
З		
Залог	Залог	Глаголын категорийже, действийын субъект да объект дене кылжым ончыкта, тудо глаголын формыжо дене ончыкталтеш.
Запятой, кадырик	Запятая	Ойлончышто ик мутым весе деч, кыдежан ойлончышто тудын посна ужашыже-влакым икте-вesityшт деч ойырен ончыкташ кучылтмо чарналтыш пале.
И		
Изи буква	Буква строчная	Кугу буква деч изирак буква.
Иквожан мут	Слова однокоренные	Турло морфемым ушен, ик вож гыч ыштыме мут-влак.
Икгай член	Однородные члены предложения	Икгай йодышлан вашмутым пуышо да ик мут дене кылдалтше ойлончо йыжын.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Икйыжыган ойлончо	Предложение односоставное	Ойлончо, кушто тўн член-влак кокла гыч иктыже веле – подлежащий але сказуемый – лиеш, грамматике рўдō тыгай ойлончышто икте гына.
Иктешлыме подлежащиян ойлончо	Предложение обобщенно-личное	Икйыжыган подлежащийдыме ойлончо. Тушто сказуемый утларакше шуко чот 2 лицаште шога, но лийын кертеш 1 але 3 лицаштат. Тыгай ойлончышто дейвийым ыштыше кеч-кōат лийын кертеш.
Иктешлымлўм	Имя нарицательное	Икгай предмет-влакын иктешлен ончыктымо лўмышт: айдеме, пушенте, кайык, т.м.
Иктешлыше мут	Обобщающее слово	Икгай членан ойлончышто иктай член-влак дене каласыме умылымашым иктешлен ончыктышо мут.
Икын, моносемий	Однозначность (моносемия)	Мутышто ик значений веле лиймаш.
Икыган	Однозначный	Ик значениян мут.
Икыган мут	Слово однозначное	Ик значений дене гына кучылталтше мут.
Интонаций, ойсем	Интонация	Ойын йонгалтме ойыртемже, семже. Тудо мом ойлымым, кузе ойлымым, могай шижмаш дене каласымым умылаш полша, ойлышын кумылжым, ойлымо дек отношенийжым ончыкта.
Историзм	Историзм	Тоштемше мут але муткылдыш, кудым предметын шкенжынак йоммыжлан кōра кучылттым чарнат.
Й		
Йон сонйўк	Согласный звонкий	Шургыж (шумный) сонйўк, тудым ыштымаште эше йўксем участвоватла, но сонант деч шагалрак: б, г, д, ж, з .

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Йонгеммаш	Озвончение	Южо положенийыште пич сонйўкын йон дене алмашталтмыже.
Йодыш	Вопрос	Шонымым каласыме формо, кунам колыштшо деч иктаж-мом йоднешт але уверым палнешт.
Йодыш пале	Вопросительный знак	Йодмым ончыкташ ойлончо мучашыш шындыме чарналтыш пале.
Йодышан ойлончо	Предложение вопросительное	Йодын каласыме ойлончо.
Йўк (фонеме)	Звук (фонема)	Йылмын эн изи единицыже. Тудо мутын значенийжым ойыркала.
Йўк ешартыш (эпентезе)	Вставка звуков (эпентеза)	Мутышко ешартыш йўк пурымаш. Мутлан, марий йылмыште южо диалектыште <i>ўдаш</i> олмеш <i>вўдаш</i> маныт.
Йыгырмут, композит	Сложное слово (компози́та)	Кок але икмыняр мутым морфологий йон дене пырля ушен ыштыме у мут.
Йылме	Язык	Знак-влак системе, ен-влак коклаште вашкылым кучымо йон. Тыгай сомылым тудо ойлымо йўк, мут-влакын грамматике шотышто радамлалтын ушнымыштлан кўра шукта. Йылме – тиде элемент (мут, тудын ужашыже-влак) да нунын кучылталтме (функционироватлыме) правил-влак радам.
Йылмылончыш категорий	Грамматическая категория	Икгай грамматике значения формо-влак. Мутлан, жап категорий действииын кунам лиймыжым ончыкта: кызытсе, эртыше, шушаш; Тидым ончыкташ тудын шке формыжо-влак улыт. Грамматике категорий нуным иктешлен ончыкта.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Йылмылончыш пырчык	Грамматическая единица	Йылмым (грамматикым) чоңышо посна ужаш-влак, тушко морфеме, ойлончо, муткылдыш пурат.
К		
Кавычке	Кавычки	Мужыран чарналтыш пале, тудым вияш ойым, цитатим, книга, газет, журнал да моло лум-влакым ойырен ончыкташ кучылтыт.
Кагазвиктыш стиль	Стиль официально-деловой	Вуйлатымаште, түрлө документым возымаште, кагаз пашам викарымаште кучылтмо йылме ойырте.
Каласкалымаш	Повествование	Иктаж-мо нерген лиймыже шот дене радамлен каласкалымаш.
Кальке	Калька	Йот йылмысе мутым, ойсавыртышым вес йылмышке ужашлен савырен кусарымаш. Нуным варажым иктеш ушен, у мутым ыштат.
Категорий	Категория	Шанче умылымаш, йылмышанчыште тудо икгайрак функцийым шуктен шогышо мут-влакым иктыш уша, мутлан, вочмык категорий, лица категорий, жап категорий.
Классификаций	Классификация	Мут, йылме кончыш-влакым иктешлен тушкалымаш, тыгодым нунын икгайрак палышт шотыш налалтеш.
Кокйыжынан ойлончо	Предложение двусоставное	Ойлончо, кушто подлежащий ден сказуемый да нунын йыр чумыргышо мут-влак улыт.
Кокйылмылык, билингвизм	Двуязычие (билингвизм)	Кок йылмым палымаш да кутырымаште нуным когыныштымат ик семын кучылтмаш.
Кокточко	Двосточие	Ойлончым але тудын ужашлажым ойыркалыше чарналтыш пале.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Кореш, дефис	Дефис	Возымаште кучылтмо тореш удыралме кучык пале.
Кöлан вочмык	Падеж дательный	Действийын, лумын көлан-молан викаралтмыжым ончыктышо вочмык.
Кöм вочмык	Падеж винительный	Действийын предмет умбак куснымыжым ончыктышо вочмык. Куснышо глагол дене пырля каласалтеш.
Кöн вочмык	Падеж родительный	Предметын көн, мон улмыжым ончыктышо вочмык.
Кöргö вер вочмык	Падежи внутриместные	Иктаж-мо көргыштö улмым ончыктышо вочмык.
Кугу буква	Буква прописная	Ойлончым, лумын возымо годым тунгалтыш кугу буква.
Кузе наречий	Наречия способа и образа действия	Действийын кузе лиймыжым ончыктышо наречий.
Кумылшиж-тарчык, модальность	Модальность	Ойлышын ойлымо деке отношенийжым ончыктышо грамматике да семантике категорий. Модальность ойлышо енын ойлымо деке могай кумылан улмыжым шижтара, тудым аклен ончыкта.
Кусныдымо глагол, кусныдымо койыш мут	Глагол непереходный	Движенийым, пространствыште иктаж-могай положенийналмым, состоянийым, ончыктышо глагол, тудо кусартыш вочмык (винительный падеж) дене пырля каласалт ок керт. Тудын действийже предмет умбак вик ок кусно.
Куснышо глагол, куснышо койыш мут	Глагол переходный	Шке действийжым предмет умбак вик кусарен кертше глагол, тыгай годым предметше кусартыш вочмык (винительный падеж) формышто шога.
Кутыртыш	Говор	Изираак кундемыште кучылтмо диалект ойыртом.
Кутырымо йылме	Язык устный	1) возыктышдымо йылме; 2) кутырымо годым кучылтмо йылме.

<i>Марий термин</i>	<i>Рус термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Кутырымо ой	Устная речь	Ойлымын формыжо, каласыме ойым да тудым умылымым ушен шога.
Кутырымо стиль	Стиль разговорный	Тыглай кутырымаште кучылталтше ой ойыртем.
Кўдынъ ойлончо	Предложение придаточное	Ушалтше кыдежан ойлончышто тўн предикатив ужаш деке ушалтше ужаш, ушыктарыше ушем мут дене але ушыкмут дене ушалтеш.
Кўсынлымō мут	Заемствованное слово	Вес йылме гыч пурышо мут.
Кўсынлымаш	Заемствование	Йот йылме гыч кўсынлымō процесс.
Кўчыкемдымаш	Сокращение	Иктаж-мом кўчыкемден ончыктымаш.
Кўштымō тайык	Наклонение повелительное	Йодмым, кўштымым, иктаж-мом ышташ таратымым ончыктышо тайык.
Кўшыл тандыш	Степень превосходная	Предметын, действийын эн кугу палыштым ончыктышо тандыш формо.
Кўэмалтше ойсавыртыш	Устойчивое выражение	Онч. фразеологизм.
Кыдежан ойлончо	Предложение сложное	Икмыняр тыглай ойлончо гыч шогышо ойлончо.
Кызытсе жап	Время настоящее	Каласыме действийын ойлымо жапыште лиймыжым ончыктышо глагол формо.
Кылдалтше пале мут	Прилагательное относительное	Предметын палыжым вик огыл, а вес предмет, вер, действий, т.м. дене кылден ончыктышо пале мут (<i>оласе ен, кызытсе илыш, эргаи аза, кў пōрт</i>).
Кычкыралтыш пале	Восклицательный знак	Кычкыралын, кўштен каласымым ончыкташ ойлончо мучашыш шындыме чарналтыш пале.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Кычкыралтышан ойлончо	Предложение восклицательное	Кычкыралын, кугу кумыл дене каласыме ойлончо, тудо ойлышо енын түрлө шижмашыжым ончыкта: куанымым, лўдмым, ѳрмым, йывырым, ўжмым, т.м.
Кычкыралтыш-дыме ойлончо	Предложение невосклицательное	Эмоций деч посна, ласкан каласыме ойлончо.
Л		
Лексеме	Лексема	Йылмын посна единицыже, чонгышо элемент, формо ден значений (ыг) шотышто иктеш ушалт каласалтше ужаш, мут. Ойлымаш ужаш-влак.
Лексике категорий	Категория лексическая	
Лексикографий	Лексикография	Йылмышанчын ик ужашыже, мутер ыштыме йодыш-влакым нергела; мутын семантикыжым, мом ончыктымыжым шымлыше шанче.
Лингвистике, йылмышанче	Лингвистика (языкознание, языковедение)	Йылмым шымлыше шанче.
Литератур йылме	Язык литературный	Чумыр калык йылмын тўрлатен кельштарыме, нормироватлыме, возыктышыжо улман формыжо; мут дене ончыкталтше чыла культурын кончымо формыжо.
Лица	Лицо	Действий да тудым ыштыше ег (субъект) деке ойлышо енын отношенийжым ончыктышо глагол категорий. Субъект семын ойлышо ег шке (1-ше лица), тудын дене мутланамште участвоватлдыме йўршеш ѳрдыж ег (3-шо лица) лийын кертеш.
Лицадыме глагол, лицадыме койыш мут	Глагол безличный	Шке семынже, лица деч посна лийше действийым ончыктышо глагол.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Лицадыме ойлончо	Предложение безличное	Икйыжынан ойлончо, кушто тўн членже сказуемый гына, тудын формыжо лицам ок ончыкто.
Лўм	Название	Иктаж-могай арверым але кончышым мут дене ончыктымаш.
Лўм мут	Существительное	Предметым ончыктышо да <i>кӧ? мо?</i> йодышлан вашмутым пуышо тўн ойлымаш ужаш.
Лўмден каласыме ойлончо	Предложение номинативное	Икйыжынан ойлончо, кушто тўн член-влак кокла гыч подлежащий да тудын йыр чумыргышо мут-влак веле лийыт. Тыгай годым действийын лийме верже, жапше, пўртўс сўрет, т.м. лўмден гына ончыкталтеш.
Лўмдыш	Падеж именительный	Лўм мутын тўн вочмык формыжо. Иктаж-мом лўмден ончыкта. Вияш вочмык лиеш.
Лўмдыш, номинатив	Номинатив	Лўм мутын тўн формыжо, лўмдыш (именительный) вочмык.
Лўмдышӧ ойлончо	Предложение назывное	Онч. лўмден каласыме ойлончо.
Лўман ойлымаш ужаш-влак	Именные части речи	Шкетын, посна кучылталт (шкетын, посна кучылталт кертше мутан ойлымаш ужаш) кертше мутан ойлымаш ужаш, нуно вашталтыт, предложенийын йыжынже лийыт. Тышке лўм мут, пале мут, чот мут-влак пурат.

М

Междометий, йўкшомак	Междометие	Ойлышо енын шўм-чон шижмашыжым ончыктышо вашталтдыме ойлымаш ужаш.
Могайле пале мут	Прилагательное качественное	Предметын палыжым, весе дене кылдыде, вигак ончыктышо пале мут.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Монолог, шкетой	Монолог	Ойлышо енын шкаланже гына ойлымо ой. Монолог вес ен деч вашмутым ок вучо.
Морфеме, мутужаш	Морфема	Мутын ынан ужашыже.
Морфемике	Морфемика	Мутын ынан ужашыже (морф ден морфеме)-влакым тунемше шанче.
Морфологий, мутлончыш	Морфология	Грамматикын ужашыже. Тудо ойлымаш ужаш-влакым, нунын вашталтмыштым тунемеш.
Мужырлалтме кыл	Сочинительная связь	Синтаксис могырым ончымаште иктӧр улшо единице (мут, ойлончо)-влак кокласе кыл.
Мужырлалтше кыдежан ойлончо	Предложение сложносочиненное	Кыдежан ойлончо, кушто посна ужаш икте-вesityшт дене мужырлалтыт, нуно иктӧр ынан улыт да интонаций дене да <i>а, но, да, але, ала, я, то</i> , т.м. ушем мут-влак дене кылдадтыт.
Мужырлышо ушем мут	Союзы сочинительные	Синтаксис шотышто тӧр улшо (икгай член, мужырлалтше кыдежан ойлончо) единице-влакым ушен шогышо ушем мут.
Мут, шомак	Слово	Йылмын ик эн тӱн единицыже. Тудын шкенжын йӱк радамже, значенийже (мом ончыктымыжо), пералтышыже уло.
Мутвашталтмаш	Словоизменение	Ик мутынак тӱрлӧ грамматике формыжо лиймаш. Мутым вашталтыме дене, тудын моло мутла дене кылже рашемдалтеш.
Мутвашталтыше	Словоизменительный	Посна грамматике правил почеш вашталтыше, мутым вашталтыме функцийым шуктышо.
Мутвож	Корень слова	Ик вож гыч лийше мут-влакын икгай ужашышт. Мутвож предметын тӱн значенийжым ончыкта.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Мутвундо, лексике	Лексика	1. Йылмын чумыр мут поянлыкше, йылмын ик ужашыже. 2. Йылмын посна тўшкалаштыже кучылталтше мут-влак: диалект мутвундо, шанче мутвундо, литератур мутвундо, кутырымо мутвундо, т.м.
Мутвундо, лексикологий	Лексокология	Йылмысе чумыр мут поянлыкым шымлыше шанче.
Мутер	Словарь	Алфавит почеш радамлен пуымо мут-влак лўмер, нуным шке йылме дене умылтарат але вес йылмыш кусарат.
Мутлончо, слог	Слог	Ойын эн изи каласыме ужашыже, тудо ойым чоҥа, ик але икмыняр йўкым ушен шога.
Мутончыл, приставке	Приставка	Мутвож ончылно шогышо морфеме.
Муттўн	Основа слова	Шомакын муттўн ынжым ончыктышо ужаш, тудо формым ыштыше суффикс-влакым корандымеке коҥеш.
Муттўн ын, лексике значений	Значение лексическое	Мутын мом ончыктымьжо, тудын тўжвал тўсшō (йонгалтмыже) ден мом лўмдымō арверже кокласе кыл.
Муттўн ын, лексике значений	Лексическое значение	Мутын ынже, мом ончыктымьжо. Тудым муттўн (мутвож + мутыштыше суффикс) ончыкта: <i>корны+зы+м.</i>
Мутушалтмаш	Словосложение	Кок але утларак мутым иктыш ушен, у мутым ыштымаш.
Мутын ынже, значений	Значение слова	Мутын мом ончыктымьжо, тудын көргō содержанияйже.
Мутышталтмаш	Словообразование	1) йылмышанчын ужашыже, мут чоҥалтме да тудын шочмыжо радамым тунемеш; 2) тўрлō аффиксым ушен, у мут-влакым ыштымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Мутыштыме йӧн	Способ словообразования	Тӱрлӧ йӧн дене у мутым чонымаш. Тиде – лексике-семантике, лексике-синтаксис, морфологий (аффиксаций, аффиксдыме, мутушалтмаш, аббревиаций), морфологий-синтаксис йӧн-влак.
Мутыштыше	Словообразовательный	Мутым ыштыме сомылым шуктышо.
Н		
Наречий	Наречие	Действийын, палын, вес наречийын палыштым ончыктышо да <i>кузе? кушто? кушко?</i> т.м. йодыш-влаклан вашмутым пуышо ойлымаш ужал.
Нелемдыме ойлончо	Предложение осложненное	Тыглай ойлончо, кушто уло: 1) ойырлалтше ойсавыртыш; 2) икгай член-влак; 3) кутырымо конструкций-влак; 4) шомак-савырнык.
О		
Огарымаш	Произношение	1) ойысо йӱкын ышталтме ойыртемеже; 2) орфоэпий нормын правилже.
Объект вочмык	Падежи объектные	Субъектын действийже объект ӱмбак виктаралтмым ончыктышо вочмык.
Ой	Речь	1) ен-влак колаште, ваш кутырен, кыл кучымо йӧн; 2) ен-влак кокласе кыл кучмашын ойыртемеже, кӧ дене кузе кутырымаш, мутым, формым, моло йылме йӧным тӱрлӧ ен дене тӱрлӧ семын кучылтмаш (<i>кутырымо ой, фольклор ой, сылнымут ой, поэзий ой</i> , т.м.); 3) каласыме ойын синтаксис шотышто чоналтме ойыртемеже (<i>авторын ойжо, савырыме ой, вияш ой</i> , т.м.).

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Ой чаткалык	Культура речи	Йылмышанчын ужашыже, тудо иктаж-могай жапысе мерсотын ой культурыжым шымла, литератур йылмын нормыжым эскерен виктара.
Ойлончо	Предложение	Синтаксисын тун единицыже.
Ойлончыш, синтаксис	Синтаксис	Мут кылдышым, ойлончым тунемше йылмышанчын ужашыже.
Ойлончышто мут радам	Порядок слов в предложении	Мут-влакын ойлончышто шке радамышт дене верланемышт. Тыгай радам мом каласыме, синтаксис да стилистике значений дене палемдалтеш.
Ойлымаш ужаш	Часть речи	Йылмысе мут-влакын лексике-грамматике классышт.
Ойыралтмаш	Обособление	Иктаж-могай ешартыш членым, ойлончышто тудын иктаж-мо шотышто поснак ойыртемалт шогымыжым палемден кодаш манын, интонаций дене ойырен ончыктымаш.
Ойыралтше рашемдык	Определение обособленное	Кок могыр гычат запятой дене ойыро рашемдык.
Ойыралтше умландарыше	Обстоятельство обособленное	Кок могырымат запятой дене ойырен ончыктымо умландарыше член.
Ойыркалыше ушем мут	Союз разделительный	Ойырен налаш лийме, алмашталт шогышо кылым ончыктышо ушем мут.
Ойысо стиль	Стиль речи	Ойысо посна стильлаште кучылтмо йылме ойыртем-влак.
Ойысо тип	Тип речи	Ойын турло лиймыже, могай улмыжо. Тудым кушто кучылталтмыжым, ойлышын ко улмыжым, мом каласаш шонымыжым ончен ойыркалат.
Олмештыш мут	Местоимение	Лум мут, пале мут але чот мут олмеш кучылталтше ойлымаш ужаш. Тудо предметым, тудын палыжым, чотшым огеш ончыкто, а нуным алмашта веле.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Омограф	Омограф	Ик семын возалтше түрлө мут-влак.
Омоним	Омоним	Ик ойлымаш ужашыш пурышо, ик семын йонгалтше, но түрлө значения мут-влак.
Омофон	Омофон	Ик семын йонгалтше, но түрлын возалтше мут-влак.
Омоформо	Омоформа	Омоним сынан формо-влак, нуно ик формыштышт vele омоним лийыт. Тиде ик ойлымаш ужашсе але түрлө ойлымаш ужашсе мут-влак коклаште лишеш.
Ончыктышо мут	Указательные слова	Тун ойлончышто улшо ончыктышо да рашемдарыше олмештыш мут але наречий, тудо кудын ужашым тун деке пижыктен каласаш полша да значенийжым рашемда.
Описаний	Описание	Иктаж-могай кончышым, тудын могай улмыжым, ойыртемжым, посна палыже-влакым радам дене возен ончыктымаш.
Орфограмме	Орфограмма	Орфографийын иктаж-могай правилже почеш возымо мутын ужашыже.
Орфографий	Орфография	Йылме нерген шанчын ужашыже, тушто мут-влакым возымо правил-влакым радамлен пумыо.
Орфографий йонгылыш	Ошибка орфографическая	Мутым чын огыл возымаш.
Орфоэпий	Орфоэпия	Йылмышанчын ужашыже, мутым чын онарыме правил-влакым кычалеш.

П

Пале мут	Прилагательное	Предметын палыжым, могай улмыжым ончыктышо тун ойлымаш ужаш, <i>могай? кусо? кунамсе?</i> йодыш-влаклан вашмутым пуа.
-----------------	-----------------------	---

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Пароним	Паронимы	Йонгалтмышт дене лишыл, но значенийышт дене түрлө але изиш келшен толшо ик вожан мут-влак.
Пачаштарымаш	Повтор	Тұрыс мутын, мутвожын, муттұнын але нунын посна ужашыштын пачаштаралтмышт, уэш-пачаш каласалтмышт. Тудо чўчкидынак мут ыштыме йон семын кучылталтеш.
Пентгыдемдымаш	Утверждение	Ойлончын посна формыжо, кудо пентгыдемден каласыме формо дене южо кончыш нерген гипотезым луктеш.
Пеле ойлончо	Предложение неполное	Ойлончо, кушто иктаж-могай членым – тұным але ешарымым – каласыде кодымо. Тудым ончысо ойлончышто муаш але каласыме гыч умылаш лиеш.
Пералтыш	Ударение	Мутышто иктаж-могай мутолнчым ойырен, виянрак каласымаш.
Пешкыде сонйўк	Согласный твердый	Пушкыдо сонйўк дене танастарымаште кўжгырак тембр дене каласыме йўк, тудым онарыме годым йылмытуп ношмо декыла ок нўлталт.
Пич сонйўк	Согласный глухой	Акустике шотышто сем деч посна, шум дене гына лийше йўк.
Пичешталтмаш	Оглушение	Йон сонйўкын посна положенийыште пичыш савырнымыже.
Подлежащий	Подлежащее	Ойлончын тұн членже, ойлымо предметым ончыкта да <i>кѵ? мо?</i> йодышлан вашмутым пуа.
Полшык ойлымаш ужаш	Часть речи служебная	Тўн ойлымаш ужашыш пурышо мут-влак пелен гына кучылталтше, мутым ушышо ойлымаш ужаш. Нуно предметым, палым, чотым, мом ыштымым, т.м. огыт ончыкто, а нунын кокласе кылым веле ончыктат.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Полшышо глагол	Глагол вспомогательный	Тун глаголлан ешартыш значенийым пуышо мут, тудо глаголын семантике але грамматике ынжым вашталта.
Почеш мут	Послелог	Предлогын функцийжым шуктышо полшык мут. Но тудо предлог семын умылтарыме мутшо деч ончылно огыл, а тудын почешыже шога.
Правил	Правило	1) йылмысе иктаж-могай кончышын тӱртыкшотан улмыжым ончыктышо положений: грамматике правил-влак. 2) нормо семын иктаж-могай йылме кончышым темлымаш: орфографий нормо, орфоэпий нормо.
Причастий	Причастие	Глаголын формыжо, действий гыч лийше палым ончыкта, глагол ден пале мутын палыштым иктеш ушен, мутлан у палым пуа.
Причастиян савыртыш	Причастный оборот	Причастий да тудын дене кылдалтше мут-влак.
Профессионализм	Профессионализм	Иктаж-могай профессийыште кучылтмо мут але ойсавыртыш.
Публицистике стиль	Стиль публицистический	Газет, журналлаште савыктыме тӱрлӧ статья, очерк, фельетон, интервью-влакын йылме ойыртемашт.
Пунктуаций	Пунктуация	Йылмышанчын ужашыже, чарналтыш пале-влакым да нуным шындыме правил-влакым чумыра.
Пунктуаций йонылыш	Ошибка пунктуационная	Чарналтыш пале-влакым чын огыл шындымаш.
Пуртымо мут	Вводное слово	Ойлончо кӱргыштӧ тудын моло членже дене грамматике шотышто кылдалтдыме мут, тудо мом ойлымылан акым пуэн рашемда.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Пуртымо муткылдыш	Водное словосочетание	Ойлончын йыжынже-влак дене грамматике шотышто кылдалтдыме муткылдыш. Тудо предложенийыште мо нерген ойлымылан акым веле пуа.
Пуртымо ойлончо	Вводное предложение	Ойлончо көргыш пуртымо вес ойлончо, функцийже дене тудо пуртымо мут дене итак.
Пушкыдеммаш	Палатализация	Йук ышталтме годым йылмын покшел ужашыжын ношмо декыла нөлталтмыже.
Пушкыдо сонйук	Согласный мягкий	Сонйук, кунам онарыме годым йылмытуп ношмо декыла нөлталтеш.
Пырлягдыме, комитатив	Падеж совместный	Ик предметынак действийже весын денат pyrля ышталтмыжым ончыктышо вочмык.

Р

Радам чот мут	Числительное порядковое	Шотлымо годым радамым ончыктышо чот мут.
Раш палыдыме подлежащиян ойлончо	Предложение неопределенно-личное	Икйыжынан, подлежащийдыме ойлончо, тудын сказуемыйже шуко чот 3 л. дене каласалтеш. Действийым ыштыше лица тыгай ойлончышто раш палыме огыл.
Раш палыдыме формо, инфинитив	Неопределенная форма	Онч. инфинитив.
Рашемдарыше наречий	Наречия определительные	Действийым але палым могай, мыняр улмыжо, кузе ышталтмыже могырым рашемдыше наречий.
Рашемдык	Определение	Предметын палыжым ончыктышо да <i>могай? кӧн?</i> йодыш-влаклан вашмутым пуышо ойлончын ешартык членже.

Марий термин	Руш термин	Терминын значенийже
С		
Савыралтше залог	Залог возвратный	Залог, кунам действийын субъектше тыгак тудын объектше лиеш, тудо вияшат, вияш огылат лийын кертеш.
Савырнык, обращений	Обращение	Кöлан ойлымым ончыктышо мут але муткылдыш.
Савырыме вочмык	Падеж косвенный	Лўмдыш деч моло чыла вочмык. Нуно ойлончышто чыланат вес мут-влак деч зависитлат.
Савырыме ой	Косвенная речь	Вес енын ойлымыжым шке мут дене каласымаш. Тидым кўдын (придаточный) ойлончо семын савырен пуат.
Семантике	Семантика	Мутын, тудын ужашыже-влакын мом ончыктымышт, йылмысе единице-влакын: морфемын, мутын, муткылдышын, грамматике формо-влакын – значенийышт.
Синоним	Синонимы	Лишыл але икгай значениян мут-влак. Шке ынышт дене нуно ик умылымашымак ончыктат, но оттеночышт, кучылталтмышт, стилистике тўсышт дене ойыртемалтыт.
Сказуемый	Сказуемое	Ойлончын тўн членже, тудо предметын мом ыштымыжым ончыкта да <i>мом ышташ?</i> йодышлан вашмутым пуа.
Скобко	Скобки	Музыран чарналтыш пале. Тудым шындат: а) ойлончышто шонымым рашемдаш, ешараш кўлмö годым; б) колыштшо-влакын ойлышо деке отношенийыштым ончыктышо мутым ойырен пуаш (<i>совым кырымаш, зал кожгана</i>); в) цитатым кушеч налмым ончыкташ; г) пьесыште ремаркым ончыктымö годым.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Сонйўк	Согласные звуки	Шургыж (шум) дене гына але шургыж да сем йбре лийше йўк. Сонйўк юж толкынын иктаж-могай чаракым сенен лекмыже годым шочеш.
Сонўкын пушкыдылыкшо	Мягкость согласных	Сонйўкым пушкыдын каласымаш, тыгай йўкым каласыме годым йылмытуп пушкыдо ношмо декыла нӧлталтеш.
Социолингвистике	Социолингвистика	Йылмышанчын ужашыже, йылме ден мерсото кокласе кылым терга, йылмын виянмыжым мер илыш дене кылден шымла.
Стилистике йонгылыш	Ошибка стилистическая	Мутым ойышто чын огыл кучытмаш.
Стилистике, стильлончыш	Стилистика	Стиль да стилистике йӧн-влак нерген шанче.
Субъект вочмык	Падеж субъектный	Действийым ыштыше субъектым ончыктышо вочмык.
Суффикс	Суффикс	Мутвож почеш шогышо да вес мутым але тудын формыжым ыштыше морфеме.
Сылнымут стиль	Стиль художественный	Сылнымутан литературышто кучылтмо ой ойыртм.

Т

Тайык, наклонений	Наклонение	Действийын действительность деке отношенийжым ончыктышо глагол категорий.
Танастарыме тандыш	Степень сравнительная	Тандыш формо, кудо предметын (процессын) палыже моло деч утларак улмым ончыкта.
Танастарыме, компаратив	Падеж сравнительный	Ик предметын мом ыштымыжым, могай улмыжым весын дене танастарен ончыктышо вочмык.
Тандыш	Степени сравнения	Могайле пале мут ден наречийын вашталтше формышт, нуно предметын але действийын палыштым, шуко-шагал улмыштым танастарен ончыктат.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Таратыше ойлончо	Предложение побудительное	Иктаж-мом ышташ таратыше ойлончо.
Текст	Текст	Возимо але савыктыме ой.
Типологий	Типология	1) йылме-влакым шеледыме принцип да йон нерген йылмышанчын ужашыже; 2) йылме-влакым иктаж-мо шотышто икгай улмышт дене түрлө түшкалан шеледымаш.
Тире	Тире	Кореш семын ончыктымо чарналтыш пале.
Тичмаш ойлончо	Предложение полное	Ойлончо, кушто ойлончын чыла членже-влак улыт.
Тодыш, спряжений	Спряжение	1) глаголын лица, чот, жап да тайык шотышто вашталтмыже. 2) ик семын вашталтше глагол түшка: икымше тодыш, кокымшо тодыш.
Точкан запятой	Точка с запятой	Точко ден запятойым умбала шындыме чарналтыш пале.
Точко	Точка	Чарналтыш пале. Шындалтеш: 1) увертарыше ойлончо мучаште; 2) мутым кучыкемден возимо годым.
Тоштемше	Устаревший	Кучылтмо гыч лектын вочшо иктаж-могай кончыш, кызытсе кутырымаште tudo тошто коса семын ончалтеш.
Туртыктымо ойлончо	Предложение нераспространенное	Ойлончо, кушто түн член-влак веле лийыт.
Тужвал вер вочмык	Падежи внешнеместные	Иктаж-мо умбалне, тужвалне улшым ончыктышо вочмык.
Түн ойлымаш ужаш	Часть речи самостоятельная	Предметын лумжым, мом ыштымыжым, могай улмыжым да моло түрлө палыжым ончыктышо ойлымаш ужаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Тўн ойлончо	Предложение главное	Ушалтше кыдежан ойлончын тўн предикатив ужашыже, тудын деке вес предикатив ужаш ушалтеш.
Тўн тандыш	Степень положительная	Предметын, действийын могай улмыштым, кузе лиймыштым весе дене танастарыде ончыктым тандыш формо.
Тўн член	Главный член	Ойлончышто тўн синтаксис сомылым шуктышо мут.
Тўп мут	Исконное слово	Йылмыште тўн мут, tudo кутырымаште эше шукерте ожнак лийын але варарак йылме виянме семын шкенжын мутыштыме йонжӧ дене ышталтын.
Тыглай ойлончо	Предложение простое	Ик предикатив единицан ойлончо. Тудым ойлончо лийше вес ужашлан шелаш ок лий.

У

Увертарыше ойлончо	Предложение повествова- тельное	Иктаж-мом увертарыше ойлончо.
Укелык, абессив	Падеж лишительный	Иктаж-могай действийын тиде предмет деч посна лиймыжым ончыктышо вочмык.
Умландарыше наречий	Наречия обстоятельствен- ные	Действийын кушто, кунам лиймыжым, могай амал, цель дене ышталтмыжым ончыктышо наречий.
Умландарыше член	Обстоятельство	Действийын кушто, кунам, кузе, могай амал дене лиймыжым ончыктышо ешартык член, <i>кушто? кузе? кунам? молан?</i> т.м. йодышлан вашмутым пуа.
Умут, неологизм	Неологизм	У предметым, умылмашым ончыкташ шкегыч шонен лукмо мут але ойсавыртыш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Умылтарыше ойлончо	Предложение изъяснительное	Кеч-могай вочмыкын йодышыжлан вашмутым пуышо кўдынъ ойлончо. Тудо мом ойлымым, шонымым, шижмым ончыктышо членым умылтарен рашемда. Марий йылмыште умылтарыше ойлончо тўн ойлончо дене <i>пуйто</i> ушем мут, <i>кунам, кузе, кушто, молан, кўм, мом, могай</i> да моло ушыкмут дене ушалтеш.
Ушалтмаш	Подчинение	Ойлончышто да муткылдышыште мут-влак, кыдежан ойлончышто тыгак предикатив ужашла кокласе кыл. Синтаксис могырым ончмаште нунын коклаште кыл тўр огыл, ик мутшо весыже дене ушалтеш.
Ушалтше кыдежан ойлончо	Предложение сложноподчиненное	Кыдежан ойлончо, кушто ушалтше ужаш-влак иктўр ынан огытыл, нуно икте-весышт деке интонаций да <i>гын, уке гын, туге гынат, манын, гынат, пуйто</i> , т.м. ушем мут да <i>кў, мо, могай, кудо, кунам, кушто</i> , т.м. ушыкмутла дене кылдалтыт.
Ушем мут	Союз	Икгай член, кыдежан ойлончо але посна предложений-влакым икте-весышт дене ушаш кучылтмо полшык мут.
Ушеммутдымо ойлончо	Предложение бессоюзное	Йыжынан ойлончо, кудын предикатив ужашыже-влак икте-весышт дене ушем мут, ушыкмут деч посна, интонаций дене веле кылдалтынт.
Ушнык, примыканий	Примыкание	Ушалтмаш кыл, кунам рашемдыше мут рашемдыме мутшылан формо шотышто ок келыштаралт. Икте-весышт дене нуно ын шотышто веле кылдалтыт.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Ушыкмут	Союзное слово	Кўдынъ ойлончым тўн дене ушен шогышо тўныган мут. Тудо ойлончын членже лиеш.
Ушыктарыше ушем мут	Союзы подчинительные	Синтаксис шотышто тѳр огыл ужаш-влакым (тўн ден кўдынъ ойлончым) ушышо ушем мут.
Ушышо ушем мут	Союзы соединительные	Радамлен каласыме кылым ончыктышо ушем мут.
Ф		
Финн-угор йылме-влак	Финно-угорские языки	Урал йылме ешыш пурышо родо-тукум йылме-влакын ик укшыжо.
Фонеме	Фонема	Мутым чонышо да тудын значенийжым вашталтыше йўк.
Фонетике, йўклончыш	Фонетика	Йылмышанчын ик ужашыже, йылмысе йўк радамым тунемеш.
Фонологий	Фонология	Йылмышанчын ужашыже, фонеме-влакым да ойышто нунын могай сомылым шуктымаштым тунемеш.
Фразеологизм, кўэмалтше ой	Фразеологизм	Посна мут-влаклан шеледаш лийдыме, значенийже дене иктичмаш улшо кўэмалтше ойсавыртыш.
Фразеологий	Фразеология	Кўэмалтше ойсавыртыш-влакым тунемше шанче.
Ч		
Чарналтыш	Пауза	Ой йогынын жаплан чарналтмыже. Тудо тўрлѳ аммалан кѳра лиеш да тўрлѳ функцийым шукта.
Чарналтыш пале-влак	Знаки препинания	Возымаште кучылтмо знак-влак. Нунын тўн сомылышт: ойын ын шотышто шелалтмыжым, синтаксис могырым чоналтмыжым, мелодикыжым, ритмжым, интонацийжым да тулеч молымат ончыктымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Частице	Частица	Мутын але ойлончын значенийжым рашемдыше да грамматике формым ыштыше полшык ойлымаш ужаш.
Чонан предмет	Одушевленный	<i>Кõ</i> йодышлан вашмутым пуышо, чонаным ончыктышо лум мут. Марий йылмыште тыгайлан айдеме веле шотлалтеш.
Чондымо лум мут	Неодушевленное существительное	Чондымо арвер, узгар, кончыш-влакым ончыктышо лум мут.
Чот	Число	Предметын мыняр улмыжым ончыктышо грамматике категорий.
Чот мут	Числительное	Чотым, шотлым гоным радамым ончыктышо да <i>мыняр?</i> <i>мынярымше?</i> йодышлан вашмутым пуышо ойлымаш ужаш.
Чот наречий	Наречия количественные	Действийын але палын чотшым ончыктышо наречий.
Чын возмаш	Правописание	Онч. <i>орфографий</i> .
Чындыме тайык	Наклонение сослагательное	Кулеш условий лийме гоным иктаж-мом ышташ кумылан улмым ончыктышо тайык.
Чынлыме тайык	Наклонение изъявительное	Чын лийше але чынак лийдыме действийым ончыктышо тайык.

Ш

Шорымаш	Отрицание	Ойлончо член-влак коклаште реальне кыл уке улмым ончыктымаш. Шорымаш посна мут, суффикс дене але синтаксис йон дене ончыкталтеш.
Шанче стиль	Стиль научный	Шанче пашам возымо гоным кучылтмо ой ойыртем.
Шарыман ойлончо	Предложение распространенное	Тун да ешарыме член-влак улман ойлончо.
Шижмыкым ончыктышо мут	Слово категории состояния	Южо йылмыште посна ойлымаш ужаш, тудо чонан-влакын, пуртусын, йырвел тунян могай состоянийыште улмыштым ончыкта.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Шкелѹм	Имя собственное	Посна, шкет улшо предмет-влакын лўмышт, нуно тудын гаяк моло предмет тўшкаште шкетын веле лийыт.
Шкенлык категорий (посессивность)	Категория притяжательная (посессивности)	Предметын иктаж-кўн, иктаж-мон улмыжым ончыктышо категорий.
Шкет чот	Число единственное	Ик предметым ончыктышо грамматике чот.
Шонкалымаш	Рассуждение	Иктаж-могай шонымашым мут дене каласен умылтарымаш.
Шонымо тайык	Наклонение желательное	Действийым ышташ шонымым ончыктышо тайык.
Шотлымо чот мут	Числительное количественное	<i>Мыняре?</i> йодышлан вашмутым пуышо чот мут.
Шуко чот	Число множественное	Шуко предметым ончыктышо грамматике чот.
Шуко-шагал наречий	Наречия меры и степени	Действийын але палын шагалрак але шуырак кончымыжым ончыктышо наречий.
Шукуыган	Многозначный	Икмынар значениян мут.
Шукуыган мут	Слово многозначное	Икмынар лексике значениян мут.
Шукуынлык, полисемий	Многозначность (полисемия)	Ик мутын шуко значениян улмыжо. Вес значений-влак тўн значений гыч лектыт да тудын дене мо дене гынат кылдалтыт.
Шукуыточко	Многоточие	Кум почела точко семын ончыктымо чарналтыш пале, шонышым каласен шуктыдымым ончыкта.
Шумлык, каузатив	Падеж причинный	Действийын молан, мо шумлык ышталтмыжым ончыктышо вочмык.
Шумлык наречий	Наречия цели	Действийын мо шумлык ышталтмыжым ончыктышо наречий.
Шушаш жап	Время будущее	Каласыме действийын ойлымо деч вара лийшашыжым ончыктышо глагол формо.

<i>Марий термин</i>	<i>Рус термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
---------------------	-------------------	----------------------------

Ы

**Ыштыктыше
залог**

**Залог
понудительный**

Марий йылмыште тугай глагол формо, кунам субъект действийым кӧлан вочмык (дательный падеж) дене каласалтше объектлан ыштыкта: *ачаже ўдыржылан вўдым ырыктыктен*. Южгунам кӧлан вочмык дене каласалтше ыштыктыме объект формальне ок лий, tudo ушышто веле кучалтеш: *ужгам ургыктем*.

Э

Эртыше жап

Время прошедшее

Каласыме действийын ойлымо деч ончыч лиймыжым ончыктышо глагол формо.

Русско-марийский указатель терминов

А

Аббревиатура
Аббревиация
Абзац
Агглютинация
Адаптация
Алфавит
Антонимы
Архаизм
Ассимиляция
Аффриката

Аббревиатур
Аббревиаций
Абзац, угорно
Агглютинаций
Адаптаций
Алфавит, тиштер
Антоним
Архаизм, тоштымут
Ассимиляций, йўккелыштаралтмаш
Аффрикат

Б

Билингвизм
Буква
Буква прописная
Буква строчная

Билингвизм, койкылмылык
Буква, тиште
Кугу буква
Изи буква

В

Вводное предложение
Вводное слово
Водное словосочетание
Вопрос
Вопросительный знак
Восклицательный знак
Время глагола
Время будущее
Время настоящее
Время прошедшее
Вставка звуков (эпентеза)
Второстепенный член предложения

Пуртымo ойлончо
Пуртымo мут
Пуртымo муткылдыш
Йодыш
Йодыш пале
Кычкыралтыш пале
Глаголын жапше
Шушаш жап
Кызытсе жап
Эртыше жап
Йўк ешартыш (эпентезе)
Ешарыме член (ешарыме йыжын)

Г

Главный член
Глагол
Глагол безличный
Глагол вспомогательный
Глагол непереходный

Глагол переходный
Говор
Грамматика
Грамматическая единица
Грамматическая категория
Грамматическое значение
Графика

Тўн член (тўн йыжын)
Глагол, койыш мут
Лицадыме глагол, лицадыме койыш мут
Полшышо глагол
Кусныдымо глагол, кусныдымо койыш мут
Куснышо глагол, куснышо койыш мут
Кутыргыш
Грамматике, йылмылончыш
Йылмылончыш пырчык
Йылмылончыш категорий
Грамматике ын
Графике

Д

Двоеточие
Двуязычие (билингвизм)
Деепричастие
Деепричастный оборот
Дефис
Диалект
Диалектизм
Диалог
Дополнение

З

Заимствование
Заимствованное слово
Залог
Залог возвратный
Залог действительный
Залог понудительный
Запятая
Звук (фонема)
Знаки препинания
Значение слова
Значение грамматическое
Значение лексическое
Значение перносное

Значение прямое

И

Именные части речи
Имя нарицательное
Имя собственное
Интонация
Инфинитив

Исконное слово
Историзм

К

Кавычки
Калька
Категория
Категория грамматическая
Категория лексическая
Категория притяжательная
(посессивность)
Классификация
Корень слова
Косвенная речь

Кокточко
Кокйылмылык, билингвизм
Деепричастий
Деепричастия савыртыш
Кореш, дефис
Диалект
Диалектизм, диалект мут
Диалог, ойвашталтыш
Ешартык

Кұсынлымаш
Кұсынлымō мут
Залог
Савыралтше залог
Вияш залог
Ыштыктыше залог
Запятой, кадырик
Йұк (фонеме)
Чарналтыш пале-влак
Мутын ынже, мутын значенийже
Грамматике значений, грамматике ын
Муттунг ын, лексике значений
Вончештарыме ын, вончештарыме
значений
Вияш ын

Лұман ойлымаш ужаш-влак
Иктешлымлұм
Шкелұм
Интонаций, ойсем
Глаголын раш палыдыме формыжо,
инфинитив
Туп мут
Историзм

Кавычке
Кальке
Категорий
Грамматике категорий
Лексике категорий
Шкенлык категорий (посессивность)

Классификаций
Мутвож
Савырыме ой

Культура речи

Л

Лексема
Лексика
Лексикография
Лексокология
Лингвистика (языкознание,
языковедение)
Лицо

М

Междометие
Местоимение
Многозначность (полисемия)
Многозначный
Многоточие
Модальность
Монолог
Морфема
Морфемика
Морфология
Мышление
Мягкость согласных

Н

Название
Наклонение
Наклонение изъявительное
Наклонение повелительное
Наклонение сослагательное
Наклонение желательное
Наречие
Наречия времени
Наречия качественные
Наречия количественные
Наречия меры и степени
Наречия места
Наречия обстоятельственные
Наречия определительные
Наречия причины
Наречия способа и образа действия
Наречия цели
Неодушевленное существительное
Неологизм
Неопределенная форма

Номинатив

Ой чаткалык

Лексема
Мутвундо, лексике
Лексикографий
Мутвундо, лексикологий
Лингвистике, йылмышанче

Лица

Междометий, йүкшомак
Олмешгыш мут
Шурынлык, полисемий
Шурынган
Шурыточко
Кумылшижтарчык, модальность
Монолог, шкетой
Морфеме, мутужаш
Морфемике
Морфологий, мутлончыш
Вуйшоныш
Сонйүкын (согласныйын)
пушкыдылыкшо

Лұм
Тайык, наклонений
Чынлыме тайык
Кұштымō тайык
Чындыме тайык
Шонымо тайык
Наречий
Жап наречий
Аклыме наречий
Чот наречий
Шуко-шагал наречий
Вер наречий
Умландарыше наречий
Рашемдарыше наречий
Амал наречий
Кузе наречий
Шумлык наречий
Чондымо лұм мут
Умут, неологизм
Раш палыдыме формо,
инфинитив
Лұмдыш, номинатив

О

Обобщающее слово
Обособление
Обращение
Обстоятельство
Обстоятельство обособленное
Оглушение
Однозначность (моносемия)
Однозначный
Однокоренные слова
Однородные члены предложения
Одушевленный
Озвончение
Омограф
Омоним
Омофон
Омоформа
Описание
Определение
Определение обособленное
Орфограмма
Орфография
Орфоэпия
Основа слова
Отрицание
Ошибка орфографическая
Ошибка пунктуационная
Ошибка стилистическая

П

Падеж
Падеж именительный
Падеж родительный
Падеж дательный
Падеж винительный
Падеж местный
Падеж направительный
Падеж обстоятельственный
Падеж сравнительный
Падеж совместный
Падеж лишительный
Падеж причинный
Падеж косвенный
Падежи внешнеместные
Падеж субъектный
Падежи объектные
Падежи внутриместные
Палатализация

Иктешлыше мут
Ойыралтмаш
Савырнык, обращений
Умландарыше член
Ойыралтше умландарыше
Пичештальтмаш
Икын, моносемий
Икыган
Иквожан мут
Икгай член
Чонан предмет
Йонгеммаш
Омограф
Омоним
Омофон
Омоформо
Описаний
Рашемдык
Ойыралтше рашемдык
Орфограмме
Орфографий
Орфоэпий
Муттүн
Шӧрымаш
Орфографий йонгылыш
Пунтуаций йонгылыш
Стилистике йонгылыш

Вочмык, падеж
Лұмдыш
Кӧн вочмык
Кӧлан вочмык
Кӧм вочмык
Верыште
Верышке
Вереш
Танастарыме, компаратив
Пырляндые, комитатив
Укелык, абессив
Шумлык, каузатив
Савырыме вочмык
Тужвал вер вочмык
Субъект вочмык
Объект вочмык
Кӧргӧ вер вочмык
Пушкыдеммаш

Паронимы	Пароним
Пауза	Чарналгыш
Перенос	Вончыктарымаш (мутым)
Повествование	Каласкалымаш
Повтор	Пачаштарымаш
Подлежащее	Подлежащий
Подчинение	Ушалтмаш
Порядок слов в предложении	Ойлончышто мут радам
Послелог	Почеш мут
Правило	Правил
Правописание	Чын возымаш
Предложение	Ойлончо
Предложение безличное	Лицадыме ойлончо
Предложение бессоюзное	Ушеммутдымо ойлончо
Предложение вопросительное	Йодышан ойлончо
Предложение восклицательное	Кычкыралтышан ойлончо
Предложение главное	Тун ойлончо
Предложение двусоставное	Кокйыжынан ойлончо
Предложение изъяснительное	Умылтарыше ойлончо
Предложение назывное	Лумдыш ойлончо
Предложение невосклицательное	Кычкыралтышдыме ойлончо
Предложение неопределенно-личное	Раш палыдыме подлежащиян ойлончо
Предложение неполное	Пеле ойлончо
Предложение нераспространенное	Туртыктымо ойлончо
Предложение номинативное	Лумден каласыме ойлончо
Предложение односоставное	Икйыжынан ойлончо
Предложение обобщенно-личное	Иктешлыме подлежащиян ойлончо
Предложение осложненное	Нелемдыме ойлончо
Предложение побудительное	Таратыше ойлончо
Предложение повествовательное	Увертарыше ойлончо
Предложение полное	Тичмаш ойлончо
Предложение придаточное	Кудынь ойлончо
Предложение простое	Тыглай ойлончо
Предложение распространенное	Шарыман ойлончо
Предложение сложное	Кыдежан ойлончо
Предложение сложноподчиненное	Ушалтше кыдежан ойлончо
Предложение сложносочиненное	Мужыралтше кыдежан ойлончо
Прилагательное	Пале мут
Прилагательное качественное	Могайле пале мут
Прилагательное относительное	Кылдалтше пале мут
Приложение	Ешартыклум
Примыкание	Ушнык, примыканий
Приставка	Мутончыл, приставке
Причастие	Причастий
Причастный оборот	Причастиян савыргыш
Произношение	Онгарымаш
Профессионализм	Профессионализм
Прямая речь	Вияш ой

Пунктуация

Р

Рассуждение

Речь

С

Семантика

Синонимы

Синтаксис

Сказуемое

Склонение

Скобки

Слова однокоренные

Словарь

Слово

Слово категории состояния

Слово многозначное

Слово однозначное

Словоизменение

Словоизменительный

Словообразование

Словообразовательный

Словосложение

Слог

Сложное слово (компози́та)

Смягчение

Согласные звуки

Согласный глухой

Согласный звонкий

Согласный мягкий

Согласный твердый

Сокращение

Социолингвистика

Сочинительная связь

Союз

Союзы подчинительные

Союзы противительные

Союз разделительный

Союзы соединительные

Союзы сочинительные

Союзное слово

Способ словообразования

Спряжение

Степени сравнения

Степень положительная

Степень превосходная

Степень сравнительная

Стилистика

Пунктуаций

Шонкалымаш

Ой

Семантике

Синоним

Ойлончыш, синтаксис

Сказуемый

Вочмык вашталтыш, падеж дене

вашталтмаш

Скобко

Иквожан мут

Мутер

Мут, шомак

Шижмыкым ончыктышо мут

Шукыган мут

Икыган мут

Мутвашталтмаш

Мутвашталтыше

Мутышталтмаш

Мутыштыше

Мутушалтмаш

Мутлончо, слог

Йыгырмут, композит

Пушкыдеммаш

Сонйук

Пич сонйук

Йон сонйук

Пушкыдо сонйук

Пешкыде сонйук

Кучыкемдымаш

Социолингвистике

Мужырлалтме кыл

Ушем мут

Ушыктарыше ушем мут

Ваштарешле ушем мут

Ойыркалыше ушем мут

Ушышо ушем мут

Мужырлышо ушем мут

Ушыкмут

Мутыштыме йон

Тодыш, спряжений

Тандыш

Тун тандыш

Кушыл тандыш

Танастарыме тандыш

Стилистике, стильончыш

Стиль научный
Стиль официально-деловой
Стиль публицистический
Стиль разговорный
Стиль речи
Стиль художественный
Суффикс
Существительное

Т

Текст
Тип речи
Типология
Тире
Точка
Точка с запятой

У

Ударение
Указательные слова
Управление
Устаревший
Устная речь
Устойчивое выражение
Утверждение

Ф

Финно-угорские языки
Фонема
Фонетика
Фонология
Фразеологизм
Фразеология

Ч

Частица
Часть речи
Часть речи самостоятельная
Часть речи служебная
Числительное
Числительное дробное
Числительное количественное
Числительное порядковое
Число
Число единственное
Число множественное

Я

Язык
Язык литературный
Язык письменный
Язык устный

Шанче стиль
Кагазвиктыш стиль
Публицистике стиль
Кутырымо стиль
Ойысо стиль
Сылнымут стиль
Суффикс
Дум мут

Текст
Ойысо тип
Типологий
Тире
Точко
Точкан запятой

Пералтыш
Ончыктышо мут
Виктем
Тоштемше
Кутырымо ой
Кўэммалтше ойсавыртыш
Пентгыдемдымаш

Финн-угор йылме-влак
Фонеме
Фонетике, йўклончыш
Фонологий
Фразеологизм, кўэммалтше ой
Фразеологий

Частице
Ойлымаш ужаш
Тўн ойлымаш ужаш
Полшык ойлымаш ужаш
Чот мут
Дробан чот мут
Шотлымо чот мут
Радам чот мут
Чот
Шкет чот
Шуко чот

Йылме
Литератур йылме
Возыктышан йылме
Кутырымо йылме

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК
